

Paniumu — Umubare wa Kabiri

Kuzamuka no Kugwa k'Umwami w'Amajyepfo

Jeff Pippenger

2025-02-27

Twahagarukiye ku ngingo iheruka twandika tuti: “Imirongo ya 10–15 igereranya intambara eshatu z'intumwa zakozwe n'umwami wo mu majyaruguru, ari we butegetsi bwa papa, kuva mu 1989 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru.” Izi ntambara eshatu z'intumwa zitangirana no kumenyekanisha Leta Zunze Ubumwe za Amerika mu murongo wa 40 nk’“amagare y'intambara, amato, n'abagendera ku mafarashi.”

Intambara ikurikiyeho yakoreshejwe nk'intambara ikozwe n'abahuza, ihagarariwe n'umurongo wa 11 kandi igasohorerwa mu mateka ku Rugamba rwa Raphia mu wa 217 mbere ya Kristo, yabaye hagati ya Ptolémée IV Philopatori, umwami w'ikusi wo muri Egiputa, na Antiokusi Mukuru, nanone witwa Antiokusi Magnus, wo mu Bwami bw'Abaselewukiya. Antiokusi yari yarashohoje umurongo wa 10 igihe yihoreraga kuri Egiputa kubera gutsindwa k'ubwami bwe bwo mu majyaruguru no gutakaza ibyo bwari butunze, yongera kwigarurira uturere twose ubwami bwo mu majyepfo bwari bwarambuye bukabwaka ku bwami bwe. Ibyo yarabikoze ariko ahagarara ku mupaka wa Egiputa, bityo asohoza umurongo wa 10 kandi agereranya mu buryo bw'ubuhanuzi umwaka wa 1989.

Ariko abahungu be bazakangurwa, kandi bazateranya ingabo nyinshi zikomeye; maze umwe muri bo azaza rwose, asandare nk'umwuzure kandi anyure; hanyuma azagaruka, yongere akangurwe, ageze no ku gihome cye. Danieli 11:10.

Intambara ya kabiri y'intumwa yari Intambara ya Raphia. Raphia bisobanura igihugu cy'umupaka. Urwo rugamba ruranga ahantu Antiyokusi yari yahagarikiye igitero cye cya mbere kivugwa mu murongo wa 10. Intambara eshatu z'intumwa ziyoborwa n'ukuri, mu buryo bw'uko intambara ya mbere y'intumwa ihura n'intambara ya nyuma y'intumwa. Izo ntambara zose uko ari eshatu—umurongo wa 10, uwa 11, hanyuma n'intambara ya gatatu ivugwa mu mirongo ya 13–15—zirwanwa n'umuntu umwe wo mu mateka mu isohozwa ryazo rya mbere. Antiyokusi Magnus agaragara muri izo ntambara eshatu zose, bityo akazihuriza hamwe mu buryo bw'ubuhanuzi mu murongo umwe. Antiyokusi atsinda intambara ya mbere n'iya nyuma, ariko si iy'imbere hagati, aho umwami wo mu majyepfo ari we utsinda.

Nk'uko Raphia bisobanura igihugu cyo ku mupaka, ni ko na Ukraine imeze. Intambara ya kabiri ikoreshwamo abandi, yabanje gusohora mu Ntambara ya Raphia, ubu irimo gusohorera mu ntambara yo muri Ukraine. Vladimir Putin ni umwami wo mu majyepfo, umuzabibu w'ubuhanuzi ukomoka ku mwami wa mbere wa none wo mu majyepfo, Vladimir Lenin. Putin yakomeje kenshi kuvuga ko igisubizo cy'u Burusiya kuri Ukraine gishingiye ku masezerano ajyaho impaka avuga ko, igihe u Budage bwongeye kwishyira hamwe, NATO itari kongera kwaguka yinjira kure mu butaka bw'icyahoze ari USSR. Impamvu ya Putin ihuye n'iya Ptolemy mu mirongo ya 5–9 n'iya

Napoleon mu 1797. Abo bami batatu bo mu majyepfo bose batsindishiriza ibikorwa byabo byo kurwanya umwami wo mu majyaruguru bishingiye ku masezerano yarenzwe.

Hakurikijwe Yesaya 23, maraya wa Tiro, ugereranya ububasha bwa papa, yagombaga kwibagirana mu gihe cy'imyaka mirongo irindwi, nk'iminsi y'umwami umwe—igihe cyagaragajwe kenshi ko ari cyo cya ngoma ya gatandatu yo mu buhanuzi bwa Bibiliya, ya nyamaswa yo ku isi ivugwa mu Byahishuwe 13 (Leta Zunze Ubumwe z'Amerika), igihe ari yo iba itegekerera.

Kandi hazabaho kuri uwo muni, Tiro izibagirana imyaka mirongo irindwi, hakurikijwe iminsi y'umwami umwe; nyuma y'iherezo ry'imyaka mirongo irindwi Tiro izaririmba nk'umugore w'indaya. Fata inanga, uzenguruke umujyi, wa mugore w'indaya wibagiranye; curanga neza, uririmbe indirimbo nyinshi, kugira ngo wongere kwibukwa. Kandi hazabaho nyuma y'iherezo ry'imyaka mirongo irindwi, ko Uwitwaga azasura Tiro, maze yisubirire ku gihembo cyayo, kandi izasambana n'ubwami bwose bwo mu isi buri ku isi. Yesaya 23:15–17.

Igihe cy'ikimenyetso cy'imyaka mirongo irindwi kiva mu wa 1798 kigera ku itegeko ryo ku Cyumweru, ari na ryo mateka agereranywa n'umurongo wa 40. Indaya ntibongera kuboneka keretse gusa ku iherezo ry'iyi myaka mirongo irindwi, cyangwa igihe itegeko ryo ku Cyumweru riba ryegereje. Ni yo mpamvu intambara y'izo ntambara eshatu zivugwa mu mirongo ya 10–15 ikorwa n'uhagarariye ububasha bwa papa, kuko mu buryo bw'ubuhanuzi aba yaribagiranye muri icyo gihe.

Mu ntambara za mbere n'iza nyuma z'intumwa, umwami wo mu majyaruguru atsinda umwami wo mu majyepfo. Mu ntambara yo hagati, umwami wo mu majyepfo atsinda umwami wo mu majyaruguru. Intambara ya Raphia ni yo yabaye isohozwa rya mbere mu mateka ry'umurongo wa 11, kandi uwo murongo hamwe n'isohozwa ryawo mu mateka bigize abagabo babiri bo guhamya bagomba guhuzwa n'imirongo ihwanye na yo ivuga iminsi itatu n'igice y'ubuhanuzi y'ubutegetsi bwa Roma ya gipapa. Bityo, imirongo ibiri y'Ibyanditswe yo muri Daniyeli 11, iherekejwe n'isohozwa ryayo mu mateka, igaragaza imiterere y'ubuhanuzi y'intambara yo ku mupaka ivugwa mu murongo wa 11, yabanje gusohorerwa ku Ntambara ya Raphia hanyuma ikongera gusohora mu gihe cy'imperuka mu 1798.

Iyi mirongo y'ubuhamya ishyingikira ko Vladimir Putin ari we Vladimir wa nyuma w'umwami wa majyepfo wa none. Akenshi “Vladimir” isobanurwa ko risobanura “umutware w'isi,” ariko ijamba mir na ryo risobanura neza “umuryango mugari.” Bityo rero, Vladimir bisobanura “umutware w'umuryango mugari,” cyangwa “umutware wa gikomunisimu.” Putin agaragaza ko uruhare rwe muri Ukraine rushingiye ku masezerano yarenzwe, yakemuraga impungenge ze ku byerekeye kwaguka kwa NATO kurenga imbibi zumvikanyweho nyuma y'ubumwe bw'u Budage. icyerekezo cya Putin cyibasiye NATO n'Umuryango w'Ubumwe bw'u Burayi (EU) nk'uko cyibasiye Zelenskyy na Ukraine. Ukwaguka kwa NATO na EU ku butaka Putin ashimangira ko bwagombaga kuguma butarimo NATO kugereranywa n'uburakari bwa Ptolémée igihe umwami w'Abaselewukiya yashyiraga ku ruhande umwamikazi w'Umunyegiputa yari yarashatse, agasubira ku mugore we wa mbere. Ayo masezerano yarenzwe yerekezaga imbere ku Masezerano ya Tolentino yarenzwe mu 1797. Muri Daniyeli 11, igihe umwami wa majyepfo atsinda umwami wa

majyaruguru, biba bikubiyemo amasezerano yarenzwe.

Aya masezerano yarenzwe arebana no kudashaka kw'Umuryango w'Ubumwe bw'u Burayi kugabanya ukwaguka kwa NATO kurenga imbibi zayo igihe u Budage bwongeye guhuzwa. Muri ubu buryo, Putin, umwami w'ikusi, ari mu ntambara arwanya umwami w'amajyaruguru, uhagarariwe n'ububasha bwe bungirije. Nk'uko Abanazi bo mu Ntambara ya Kabiri y'Isi bari intumwa ihagarariye Kiliziya Gatolika, ni ko Abanazi bo muri Ukraine bahinduka ikimenyetso cy'intambara ya kabiri y'intumwa ivugwa mu mirongo ya 10–15. Intambara eshatu z'isi n'intambara eshatu z'intumwa—kandi muri iyo mirongo yombi, Abanazi ni bo bahagarariye Kiliziya Gatolika mu ntambara yo hagati.

Mu isohozwa rya mbere ry'aya mateka atatu ya kera y'intambara z'intumwa, Antiochus Magnus yari muri buri rugamba. Kandi kenshi byagaragajwe uko inkomoko y'izina “Antiochus” n'ikimenyetso gifitanye isano n'ubwami bw'Abaselewukiya nk'umwami w'amajyaruguru bigaragaza Antiochus nk'ikimenyetso cya antikristo—ni ukuvuga papa w'i Roma. Ariko mu mateka y'izo ntambara eshatu z'intumwa, maraya w'i Tiro yibagiranye, bityo ikimenyetso cya “papa” gihagarariwe mu izina “Antiochus” kikaba gihagarariye ububasha bwe bw'intumwa. Mu rugamba rwa mbere no mu rwa nyuma, ni Leta Zunze Ubumwe z'Amerika ku mugaragaro zikora ibyo Roma ishaka. Mu murongo wa 11, ububasha bw'intumwa ni Umunazi bwa Ukraine, ariko byari kandi n'ubu biracyari amato n'amagare by'intambara bya Leta Zunze Ubumwe z'Amerika byashyigikiye Zelenskyy muri iyo ntambara. Ku buso bw'intambara ya kabiri y'intumwa, Leta Zunze Ubumwe z'Amerika irahishwe, nk'uko na papa ahishwa muri ya myaka mirongo irindwi yo muri Yesaya 23. Leta Zunze Ubumwe z'Amerika ihishwa muri ayo mateka nyine aho yagize ibiranga byose by'inyamaswa, bigatuma mu buryo bw'ubuhanuzi bikwiriye ko, iyo intambara ya kabiri y'intumwa imaze gutangira, Leta Zunze Ubumwe z'Amerika itwikirwa n'ububasha bw'intumwa bwa Umunazi muri Ukraine, nubwo igikomeza kuba imbaraga za gisirikare n'ubukungu by'inyamaswa yo mu isi bishyigikira Ukraine kugeza ku irimbuka ryayo.

Igihe umwami wo mu majyepfo yagiye i Babuloni agafata umwami wo mu majyaruguru mpiri, kandi nanone igihe Jenerali Berthier yafashe papa mpiri, yinjijye rwose muri Vatikani, ibyo bikaba byerekana ko intambara y'u Burayine izarangira Putin anesheje, ku gihe ubwo kurwanya kose kwa Ukraine kuzaba kwarakuweho. Ubwami Ptolémée yafashe bwari Babuloni, kandi ubwami Napoléon yafashe bwari Babuloni ya mwuka. Bityo rero, ubwami bwa Zelenskyy bugereranywa n'abo ayobora bamuha ubufasha. None ko Trump yakuyeho ubufasha bw'amagare y'intambara n'abagendera ku mafarasi n'amato by'inyamaswa yo mu isi, ubufasha bwa Ukraine ni Umuryango w'Ubumwe bw'u Burayi (EU), ari wo itsinda nyir'izina ritashatse kumva ibyo Putin arega byerekeye isezerano ryishwe ku byerekeye ukwinjira kwa NATO.

Filozofiya iyobora abanyabiro ba EU bo muri EU ni umutwe wa Greenpeace. Kubera iyo mpamvu, Zelenskyy bisobanura ngo “icyatsi.” Zelenskyy ni umuyobozi w'ikirango w'abakunda intambara bo muri EU bayoborwa n'igenamigambi ry'ubupfapfa ry'isi yose ry'iyobokamana ry'ibidukikije. Intambara yo muri Ukraine nirangira, Putin ntazizihiza gusa intsinzi ku Ukraine, ahubwo no kuri EU yose na NATO.

Ni yo mpamvu intambara eshatu z'intumwa zambara ikimenyetso cy'ukuri. Mu ntambara ya mbere n'iya nyuma z'intumwa, umwami w'epfo atsindwa binyuze mu ihuriro riri hagati y'innyamaswa yo mu nyanja n'innyamaswa yo ku butaka byo mu Ibyahishuwe 13. Mu ntangiriro, insinzi y'umwami wo mu majyaruguru yazanywe n'ihuriro ryari hagati ya papa w'umuhezanguni wa Vatikani ya I, we mu rwego rw'amabanga ya Fatima yo mu migani ya Gatolika akaba ari papa w'umweru cyangwa papa mwiza. Papa uriho ubu, nk'uko nandika ibi ari ku buriri bw'urupfu, ni papa wa Vatikani ya II, uw'iterambere, we mu rwego rw'amabanga ya Fatima akaba ari papa wirabura cyangwa papa mubi.

Umurongo wa cumi na kane werekana yuko igihe "abambuzi bo mu bwoko bwawe" bishyira hejuru maze bakagwa, binjiye mu mateka y'ubuhanuzi, iyerekwa riba rishyizweho. Mu isohozwa ry'imirongo ya cumi na gatatu kugeza kuri cumi na gatanu mu Rugamba rwa Panium mu mwaka wa 200 Mbere ya Kristo, Roma ya gipagani yivangiye mu bibazo byerekeye urwo rugamba nyirizina. Muri icyo mirongo itatu ivuga ku Rugamba rwa Panium, umurongo wa cumi na kane werekana yuko iyerekwa rishyirwaho na Roma.

Mu Mateka ya Panium, amateka azerekana ko papa w'umweru, w'umuco wa gakondo kandi wa Vatikani ya Mbere, azifatanya n'uwa nyuma mu baperezida umunani batangiriye mu gihe cya Reagan, uwo mbere yari yaragiranye ubumwe na papa wa Vatikani ya Mbere w'umuco wa gakondo. Ibyo babikoze mu 1989 kugira ngo bahirike icyahoze ari URSS, kandi ku iherezo bazabikora kugira ngo bahirike umutware wa nyuma w'ubwo bwami nyene.

Mu myaka ya Reagan no mu bufatanye bwa papa Yohani Pawulo wa II na Leta Zunze Ubumwe za Amerika, Yohani Pawulo wa II yaje kwemera ko ari papa mwiza uvugwa mu buhanuzi bwa Fatima. Atewe imbaraga n'uko kwizera, yatangiye kuzenguruka isi kugira ngo ateze imbere ibyo yumvaga ko ari ugusohora kw'ibyahishuwe bya Fatima. Kubigenza atyo, yabaye papa wagenze cyane kurusha abandi mu mateka, kandi aba na papa wamenyekanye cyane kurusha abandi bose mu bihe byose, ubwo yasozaga isohozwa ry'ubuhanuzi bwa Ibyahishuwe cumi na bitatu ko hari igihe isi yose izatangirira ya nyamaswa. Imiterere ya papa Yohani Pawulo wa II mu ruhamwe iranga papa w'umuconservative wa Vatikani ya Mbere ushyira hamwe na perezida wa nyuma wa Leta Zunze Ubumwe za Amerika.

Ni cyo gituma kimwe mu biranga ubuhanuzi by'uwo papa wo muri iki gihe wa Reagan ari uko hari aho isura ye ya rubanda ishyirwaho ikaba ikimenyetso cy'inzira. icyo kimenyetso kiri ku murongo wa cumi na kane, igihe abagome bo mu bwoko bwawe bashyiraho iyerekwa. Papa Yohani Pawulo wa II asohozwa ikiranga cy'ubuhanuzi cyo kuba ari we papa isi yose yakurikiye itangaye, bityo akerekana mbere papa wa Vatikani I wo mu gihe cy'imperuka, w'aba-conservateurs, winjira mu isezerano na Trump. Ibyo nibiba, iyerekwa rishyirwaho; kandi igishyiraho iyerekwa ni uko papa yinjiza ubwe mu mateka ya Panium no mu mwaka wa 200 mbere ya Kristo.

Intangiriro ya ba perezida umunani igaragaza iherezo rya ba perezida umunani, kandi mbere gato y'itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa cumi na gatandatu, maraya wa Tiro wari waribagiranye agaruka mu mateka agaragara ubwo ashiraho ubufatanye na mugenzi wa Reagan, Donald Trump. Bombi, nk'uko bigaragazwa n'ubumwe bwa Antiochus na Filipo w'i Makedoniya,

bahirika igisekuru cya nyuma cy'ubwami bwo mu majyepfo, nk'uko gihagarariwe n'umwana-mwami Ptolémée. Umwana mu buhanuzi bwa Bibiliya ni ikimenyetso cy'igisekuru cya nyuma, kandi nyuma y'intambara ya Ukraine, Putin azasubiramo amateka y'abami bo mu majyepfo bazamurwa n'insinzi za gisirikare maze bakayoba mu ngorane runaka y'isano hagati y'itorero na Leta.

Bityo, umurongo wa cumi, ushushanya umwaka wa 1989 n'intambara ya mbere y'intumwa, ni intangiriro, cyangwa inyuguti ya mbere y'inyuguti z'Igiheburayo. Intambara ya Raphia ivugwa mu murongo wa cumi n'umwe, ishushanya intambara yo muri Ukraine, ni inyuguti ya cumi na gatatu mu nyuguti z'Igiheburayo. Umubare 13 ni ikimenyetso cyo kwigomeka, kandi ingabo z'intumwa ziri mu ntambara yo muri Ukraine ni Abanazi, ikimenyetso cy'ikirenga cyo kwigomeka mu isi ya none. Panium ni inyuguti ya nyuma mu nyuguti z'Igiheburayo, zigizwe n'inyuguti makumyabiri na ebyiri. Bityo rero, ijambo ry'Igiheburayo risobanura ukuri, rikozwe no guhuza hamwe inyuguti ya mbere, iya cumi na gatatu, n'iya makumyabiri na kabiri z'inyuguti, kugira ngo habeho ijambo ry'Igiheburayo "ukuri," rigaragaza imiterere y'izi ntambara eshatu z'intumwa nk'ukuri. Inyuguti ya makumyabiri na kabiri kandi ya nyuma y'inyuguti z'Igiheburayo ni ikimenyetso cy'ubumana bwahujwe n'ubumuntu, kandi isohozwa ry'Intambara ya Panium mu gihe cya vuba ribaho mu gihe cy'ubutegetsi bwa Trump. Trump ni Perezida wa makumyabiri na kabiri wabayeho manda ebyiri.

Panium ifite ubuhumya bubiri bwerekeye ubumwe bw'impande ebyiri, kandi muri ayo mivugirwe yombi ubwo bumwe bugereranya isezerano rigaragaza isano y'ubutegetsi bw'inzezo hagati y'impande ebyiri. Ubumwe bwari hagati ya Filipo na Antiochus bwari ubwa poritiki n'ingamba, bugamije guhangana n'ingaruka z'Abatolomayo n'Abaroma mu burasirazuba bw'inyanja ya Mediterane. Nyamara, imikoranire yabo ntiyari yibanze ku Rugamba rwa Panium ubwarwo—Antiochus ni we wayoboye uwo mukwabu wenyine, atari kumwe n'uruhare rwa gisirikare rwa Filipo mu buryo butaziguye. Uruhare rwa Filipo rwari urw'ikirenga mu buryo buziguye, atanga ubufasha bwa poritiki n'ubw'ingamba binyuze mu guhambiriza abafatanyabikorwa b'Abaroma n'Abatolomayo mu Bugiriki no mu Nyanja ya Aegean, bityo agaha Antiochus uburyo bwo kwibanda kuri Coele-Syria. Abanyamateka bose bagaragaza ko Antiochus yari umunyembaraga kurusha undi muri ubwo bumwe, kandi ko Antiochus ari we wenyine warwanye koko urwo rugamba. Ubumwe bwabo bwari bwerekeye akarere kagari kajyanaga n'ubwami bwa kera bwa Alegizandere. Bityo rero, ubwo bumwe bufite umuyobozi mukuru n'umuyoborwa umukurikira munsu ye, nk'uko bigereranywa n'izina Kayisariya-Filipi, ari ryo zina rya Panium igihe Kristo yagenderaga hagati y'abantu. Ni cyo gituma Kayisariya-Filipi gihura na Antiochus na Filipo, kuko Kayisari ari we wari umunyembaraga kurusha undi muri ubwo bumwe bwagereranyijwe na Kayisari Awugusito na Herode Filipo umutware wa kane.

Ijambo "Tetrarch" risobanura umutware utegeka kimwe cya kane. Kayisari yategekaga ubwami bwose, naho Filipo agategekaga kimwe cya kane cy'intara, bityo agashyira ikimenyetso cya Filipo mu isano y'imbere mu mahuriro ya Panium na Kayisariya-Filipi. Muri Herodi Filipo tubona ikimenyetso cy'imirongo ibiri y'amaraso, yombi ari ibimenyetso by'umubano w'isezerano wavunitse n'Imana. Turabona kandi ibisubizo by'ijwi ry'ugucikamo kane k'ubwami bwa Alegizanderi mu bice bine, cyangwa abatetrarki bane. Filipo bisobanura ukunda amafarashi.

Ku rugamba rwa Panium, ruzasohozwa ku iherezo ry'intambara yo muri Ukraine, Antiochus Magnus, ari yo Leta Zunze Ubumwe za Amerika, izanesha Uburusiya kandi izagirana ubumwe n'umukinnyi muto uhagarariwe na Filipino. Uwo mukinnyi muto azabigizemo uruhare, ariko si mu buryo butaziguye mu rugamba. Urwo rugamba ruzaba hagati ya USA na Putin, kandi biragaragara ko ruzaba rufitanye isano itaziguye n'impaka zerekeye idini zatewe no kurakara kwa Putin n'ubwibone bwe, nk'uko byashushanyijwe na Ptolémée IV Philopator nyuma y'urugamba rwa Raphia, ndetse no n'umwami Uziya w'u Buyuda. Ptolémée na Uziya bari abami bo mu majyepfo bateruwe n'ubwibone bitewe n'insinzi yabo ya gisirikare, maze nyuma bifuzaga gufata umurimo wera wagombaga gukorwa n'abatambyi bonyine. Uziya yahawe ibibembe kubera uwo muhati we, kandi Ptolémée, yuzuye uburakari, yicira Abayahudi 50,000 muri Alegizandiriya.

Umurongo wa cumi na gatatu ugaragaza intambara iri hagati y'igisekuru cya nyuma cy'umwami wa none w'umuryango, cyangwa se ubukomunisiti, ari bwo Uburusiya bwa Vladimir Putin, na Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Trump atsinda muri icyo ntambara, ariko abikora afatanyije n'umufatanyabikorwa uturuka mu gice cya kane cy'ubwami, nyamara we ubwe akaba adahari ku rugamba. Turi hafi y'umusozo w'umurongo wa cumi na umwe nk'uko iby'ubu biriho birimo kubihama. Putin azanesha Ukraine, nk'uko bigaragazwa na Raphia. Hanyuma azatangira kugenda arimbuka buhoro buhoro, nk'uko bigaragazwa n'uko Uziya yashyizwe mu nzu kugeza apfuye, bitewe n'ibibembe. Nyuma y'insinzi ye i Raphia mu mwaka wa 217 Mbere ya Kristo, ingoma ya Ptolémée IV Philopator yarushijeho kuzahara bitewe na ruswa, ubusesagure, no kwishingikiriza ku bajyanama b'abahemu. Yapfuye mu mwaka wa 204 Mbere ya Kristo, bishoboka ko yishwe cyangwa yahawe uburozi n'abaminisitiri be, Sosibius na Agathocles, mu mugambi wo kwigarurira ubutegetsi ku bw'umuhungu we wari ukiri muto, Ptolémée V. Uwo musozo wuzuye imivurungano ugaragaza ukudahagarara n'amayeri byari bisanzwe mu ngoro z'abami b'Abagiriki bo mu gihe cy'Abahélénisti, kandi ukaba warabaye ihinduka rikomeye mu gukomeza gucika intege kw'Egiputa y'Abatolémée.

Ikiranga kiranga isohozwa ryo mu bya Mwuka ry'umwami w'ikusi, ryagereranyijwe n'isohozwa ryo ku buryo bugaragara ryabayeho mu rugamba rwo guhatanira gutegeka isi rwakurikiye urupfu rwa Alegizandere, ni "impinduramatwara." U Bufaransa buba umwami w'ikusi wo mu bya Mwuka mu gihe cy'Impinduramatwara y'Abafaransa. Umwami w'ikusi wo muri iki gihe, Uburusiya, yavukiye mu Mpinduramatwara y'Abarusiya. Nk'uko filozofiya yazanywe mu Mpinduramatwara y'Abafaransa yakuriye iva mu kavuyo k'Impinduramatwara y'Abafaransa ikagera ku bukumunisiti bw'Impinduramatwara y'Abasoviyeti, ni ko na byo ari ikiranga cy'umwami w'ikusi. Ubukomunisiti bwakwirakwiye mu isi binyuze mu mpinduramatwara.

Mu bihe bya none, CIA ikoresheje Imiryango Itari iya Leta yakoreye guhirika ubutegetsi bw'ibihugu hirya no hino ku isi, kandi umugambi w'urutonde rw'intambwe ku yindi bakoresheje incuro nyinshi ni wo witwaga impinduramatwara z'amabara. Umwami w'ikusi ni imbaraga z'ikiyoka, kandi abashakaga gutegeka isi na bo ni imbaraga z'ikiyoka, kandi impinduramatwara z'amabara za CIA ni ibimenyetso biranga imbaraga z'ikiyoka. Amateka y'u Bufaransa nk'umwami w'ikusi wo mu buryo bw'umwuka afite amateka yihariye agaragaza umusozo w'uwo murongo wihariye w'ubuhanuzi.

Iryo herekanwa rigereranywa na Napoleoni. Impinduramatwara y'Abafaransa iranga intangiriro y'Ubufaransa nk'umwami w'ikusi, kandi Napoleoni akagaragaza iherezo ryabwo. Abanyamateka bagaragaza urukurikirane rw'intambwe zagejeje Napoleoni kuri Waterloo ye, bityo bakerekana iherezo ryagiye riza buhoro buhoro ry'umwami wa mbere w'umwuka w'ikusi, bitandukanye n'uko Babuloni na Belushazari bafashwe mu ijoro rimwe. Vladimir wa mbere w'umwami w'ikusi wo muri iki gihe, Vladimir Lenin, yapfuye mu gihe cy'imyaka ibiri azize urukurikirane rw'indwara z'udutsi two mu bwonko twadutse. Bamwe bakeka ko Yozefu Stalini yamuroze, nk'uko bamwe bakeka ko Ptolemy IV yaroze n'abajyanama be. Iherezo ry'umwami w'ikusi wo muri iki gihe, nk'uko ryagereranyijwe n'Ubumwe bw'Abasoviyeti, na ryo ryagezweho binyuze mu mpinduramatwara.

Imyigaragambyo yabereye i Moscou yagize uruhare mu irangira rya USSR yari ukwivumbagatanya gukomeye kwa rubanda kwabaye mu gihe cy'Ihirikwa ry'Ubutegetsi ryo muri Kanama 1991 (19–21 Kanama 1991). icyo gikorwa, cyari gishingiye ku kurinda White House no ku buyobozi bwa Boris Yeltsin, cyahungabanije ku buryo butaziguye abatsimbararaga ku murongo ukakaye w'Abasoviyeti, kigaragaza intege nke z'ubutegetsi, kandi cyihutisha isenyuka rya USSR. Nubwo imyigaragambyo yabanje yabereye i Moscou (urugero, 1987–1990) ndetse na Baltic Way (1989) yari yarubatswe umuvuduko, imyigaragambyo yo muri Kanama 1991 ni yo yabaye ingingo ikomeye ihindura ibintu i Moscou, iganisha ku isenyuka ry'Ubumwe bw'Abasoviyeti mu mpera za 1991. Intangiriro y'Uburusiya nk'umwami w'ikusi itangirira kandi ikarangirira mu mpinduramatwara. Iherezo rya USSR ryabaye ugusandara gahoro gahoro kw'ubwami, nk'uko byagenze kuri Ptolemy, Uziya, Napoleon ndetse na Vladimir Lenin. Iherezo rya Putin ni ukugwa buhoro buhoro, gutangira akimara kurangira intambara yo muri Ukraine. Iherezo rye rizanwa n'Intambara ya Panium, igihe leta Zunze Ubumwe za Amerika zizafata ubuyobozi bw'ubwami, mu gihe zizaba zinahabwa ubufasha n'umufatanyabikorwa utazaba ari ku rugamba ubwarwo.

Tuzakomeza iyi mirongo mu ngingo ikurikira.